

نقش معنای تحصیلی و درگیری تحصیلی در پیش‌بینی رفتارهای پرخطر در نوجوانان

The Role of Meaning of Education and Academic Engagement in Predicting of High-Risk Behaviors in Adolescents

Sevda Mohammad Hosseini

M. A. in psychology, Department of Psychology, Ardabil Branch, Islamic Azad University, Ardabil, Iran.

Dr. Somayyeh Taklavi *

Assistant Professor, Department of Psychology, Ardabil Branch, Islamic Azad University
staklavi@gmail.com

سودا محمدحسینی

دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه روانشناسی، واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل

دکتر سمیه تکلوی (نویسنده مسئول)

استادیار، گروه روان‌شناسی، واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل

Abstract

The purpose of this study was to investigate the role of the meaning of education and academic engagement in predicting high-risk behaviors in adolescents. The research method was descriptive-correlational-predictive. The statistical population of this study consisted of all female secondary school students in Ardabil during the academic year of 2017-2018. 200 of them were selected by multi-stage cluster sampling. The data gathering tool was the questionnaire of academic engagement, educational meaning and high-risk behaviors. Pearson correlation coefficient and multiple regression analysis were used to analyze the data. SPSS software was used for this purpose. The results showed that there is a significant negative relationship between educational meaning and academic engagement with high-risk behaviors in adolescents. The results of multiple regression analysis showed that educational meaning and academic engagement and its components (empowerment, commitment and absorption) have the ability to predict high-risk behaviors in adolescents. According to the results, it is suggested that school counselors and psychologists provide programs to promote these variables.

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی نقش معنای تحصیلی و درگیری تحصیلی در پیش‌بینی رفتارهای پرخطر در نوجوانان صورت گرفت. روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی-پیش‌بین بود. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر اردبیل مشغول به تحصیلی در سال تحصیلی ۱۳۹۶-۱۳۹۷ بودند که از بین آنها، تعداد ۲۰۰ نفر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات شامل پرسشنامه درگیری تحصیلی، معنای تحصیلی و رفتارهای پرخطر بود. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از آزمون ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شد. نتایج نشان داد بین معنای تحصیلی، درگیری تحصیلی و مولفه‌های آن (توانمندی، تعهد و جذب) با رفتارهای پرخطر در نوجوانان رابطه منفی و معناداری وجود دارد. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل رگرسیون چندگانه نشان داد که معنای تحصیلی و درگیری تحصیلی و مولفه‌های آن (توانمندی، تعهد و جذب) توانایی پیش‌بینی رفتارهای پرخطر در نوجوانان را دارند. همچنین با توجه به نتایج حاصله می‌توان بیان کرد که رفتارهای پرخطر دانش‌آموزان از متغیرهای معنای تحصیلی و درگیری تحصیلی تأثیر می‌پذیرد. لذا ارائه برنامه‌های از سوی مشاوران و روانشناسان مدارس به منظور ارتقاء این متغیرها پیشنهاد می‌گردد.

Keywords: educational meaning, academic engagement, high-risk behaviors

واژگان کلیدی: معنای تحصیلی، درگیری تحصیلی، رفتارهای پرخطر.

ویرایش نهایی: دی ۹۸

پذیرش: آذر ۹۷

دریافت: آبان ۹۷

نوع مقاله: پژوهشی

مقدمه

نوجوانی دوره انتقال از کودکی به بزرگسالی است (پیتری^۱، ۲۰۰۰) و الگوهای رفتاری مهمی که می‌توانند در تمام طول عمر بر زندگی فرد اثرگذار باشند، در این دوره شکل می‌گیرند (جان-پابلو و استفان^۲، ۲۰۰۴). تغییرات این دوره از رشد ممکن است زمینه‌ساز مشکلات خاصی شود. هنگامی که نوجوانان نمی‌توانند به طور موفقیت‌آمیزی بر بحرانها و چالش‌های تحولی غلبه کنند، پریشانی‌های روانشناختی را تجربه خواهند کرد و اختلال قابل ملاحظه‌ای در جریان بهنجار زندگی روزمره و جنبه‌های عاطفی، اجتماعی و شناختی

1 - Pierre

2 - Juan-Pablo & Stefan

بروز خواهد کرد که به دنبال آن شخصیت آنها دچار اغتشاش خواهد شد (گالبر، کیلی و مارتین^۱، ۲۰۰۲). یکی از موضوع‌های مورد بررسی در این دوره، رخداد رفتارهای پرخطر^۲ است. رفتارهای پرخطر، به رفتارهایی گفته می‌شود که سلامت و بهزیستی افراد را به خطر می‌اندازد. این رفتارها شامل رفتارهایی هستند که یا سلامتی فرد را به خطر می‌اندازد مانند مصرف الکل، مصرف سیگار و روابط جنسی نامطمئن؛ یا رفتارهایی هستند که سلامتی دیگر افراد را تهدید می‌کند مانند دزدی، پرخاشگری، فرار از مدرسه و خانه (هاله، فیتزگراد و واینر^۳، ۲۰۱۴). مطالعه‌های جهانی نشان داده‌اند که اغلب رفتارهای پرخطر در سنین قبل از ۱۸ سالگی آغاز می‌شوند و رفتارهایی شامل مصرف سیگار، الکل، و مواد مخدر را در بر می‌گیرند (توماس^۴، ۲۰۰۹؛ تیرسا^۵، ۲۰۱۱؛ وولفکاروس، ماهلا، بن سالم و سلطانی^۶، ۲۰۱۱). پژوهش‌های انجام شده در ایران نیز بیانگر شیوع رفتارهای پرخطر مانند مصرف سیگار، قلیان، الکل، مواد مخدر در بین نوجوانان ۱۴ تا ۱۸ سال است (اسماعیل زاده، اسدی، میری و کرامتکار، ۱۳۹۲؛ کدیور، ۲۰۱۱).

نتایج مطالعات نشان دادند که برنامه‌های آموزشی که با هدف افزایش دانش سلامت دانش‌آموزان ارائه می‌شوند میزان بروز چنین رفتارهایی را در بین دانش‌آموزان به طور معناداری کاهش می‌دهند (داگلاس، کولین، وارن، کان، کولد، کلایتون و اسکولی، ۱۹۹۷). با این حال میزان ارتباط دانش‌آموزان با مدارس و معنای تحصیلی^۸ آنان می‌تواند در گرایش یا پیشگیری گرایش دانش‌آموزان به چنین رفتارهای نقش داشته باشد. معنای تحصیلی به اهمیت تحصیلات برای یادگیرندگان اشاره دارد و نوع تفسیر و انتظارات آنها را نشان می‌دهد که ممکن است با دیدگاه معلمان، والدین و یا همسالان نشان مطابقت داشته یا نداشته باشد. معناها ممکن است در ارتباط با اهداف تحصیلی و نه محدود به آنها باشد. برای برخی از دانش‌آموزان، تحصیل ممکن است به معنای دستیابی به اهداف خاصشان باشد و برای برخی دیگر ممکن است ارتباط اندکی با اهدافشان داشته باشد (هندرسون-کینگ و اسمیت^۹، ۲۰۰۶). براساس نظر آستین^{۱۰} (۱۹۹۳) معنایی که یادگیرندگان از تحصیل دارند از دوران مدرسه آغاز می‌شود؛ به طوری که تحصیل برای برخی از آنان تجربه یک حس نظم، هدف در زندگی و احساس امید را در رویارویی با نگرانی‌ها فراهم می‌کند. معنای مرتبط با تحصیل می‌تواند تحت تأثیر عوامل فرهنگی و اجتماعی قرار گیرد، مانند انتظارات والدین، ارزش‌های فرهنگی و تغییرات عمده فرهنگی (عیسی زادگان، حسنی و احمدیان، ۱۳۸۸). همچنین معنای تحصیل و اولویت‌های تحصیلی در میان دانش‌آموزان با گذشت زمان تغییر می‌کند. به طوری که نسل‌های قدیمی‌تر تحصیل را فعالیتی ارزشمند در نظر می‌گیرند، میانسالان آن را فرصت و وسیله‌ای برای دستیابی به اهداف توصیف می‌کنند و جوان‌ترها تحصیل را امتیازی برای استخدام شدن و بهره‌مندی از فرصت‌های شغلی می‌دانند (هندرسون-کینگ و اسمیت، ۲۰۰۶). نتایج مطالعه عقیقی و همکاران (۱۳۹۴) نشان داد که بین اشتیاق تحصیلی که یکی از عوامل مرتبط با معنای تحصیلی است، با رفتارهای پرخطر در دانش‌آموزان رابطه منفی و معناداری وجود دارد. ابادری و همکاران (۲۰۱۴) نیز با مطالعه ۱۰۲۴ دانش‌آموزان دوره دبیرستان نشان دادند که ارتباط منفی و معناداری بین تعهد به مدرسه، دیدگاه دانش‌آموزان به مدرسه (مرتبط با معنای تحصیلی) با رفتارهای پرخطر وجود دارد. همچنین نشان دادند که این دو متغیر ۳۸ و ۲۱ درصد از رفتارهای پرخطر را به صورت معکوس و معناداری تبیین می‌کنند.

علاوه بر این یکی از مهم‌ترین شاخص‌های نشان‌دهنده پیشرفت تحصیلی، درگیری تحصیلی^{۱۱} دانش‌آموزان است (روتستین^{۱۲}، ۲۰۱۰؛ وان اودین، ریتزن و پیترز^{۱۳}، ۲۰۱۴). درگیری تحصیلی سازه‌ای است که سرمایه‌گذاری و رفتار درگیرانه را در فعالیتهای یادگیری توصیف می‌کند (گالا، وود، توسیکایاما، هار، چووی و لانگر^{۱۴}، ۲۰۱۴). وجود درگیری تحصیلی می‌تواند علاوه بر فرآیند آموزشی فرآیند اجتماعی شدن دانش‌آموزان را نیز تحت تأثیر قرار دهد. چرا که این متغیر داری سه بعد است که رفتار تحصیلی و اجتماعی دانش‌آموزان را در بر می‌گیرد. در واقع درگیری تحصیلی دربرگیرنده ابعاد رفتاری، شناختی و انگیزشی است (لین برینک و پینتریک^{۱۵}، ۲۰۰۳). بعد

¹ - Garber, Keily & Martin

² - High-Risk Behaviors

³ - Hale, Fitzgerald & Viner

⁴ - Thomas

⁵ - Theresa

⁶ - Wolfcarious, Mhalla, Ben Salem & Soltani

⁷ - Douglas, Collins, Warren, Kann, Cold, clayton, & Skolbe

⁸ - Meaning of Education

⁹ - Henderson- King & Smith

¹⁰ - Astin

¹¹ - Academic engagement

¹² - Rothstein

¹³ - Van Uden, Ritzen & Pieters

¹⁴ - Galla, Wood, Tsukayama, Har, Chiu & Langer

¹⁵ - Linnenbrink & Pintrich

رفتاری، به رفتارهای قابل مشاهده تحصیلی، نظیر تلاش و پایداری در هنگام مواجه شدن با مشکل در حین انجام تکالیف درسی و تقاضای کمک از اساتید یا همسالان به‌منظور یادگیری و درک مطالب درسی اشاره دارد (فینلای^۱، ۲۰۰۶). بعد عاطفی درگیری، به واکنش‌های عاطفی و هیجانی دانش‌آموز در کلاس و مدرسه اشاره دارد (کانیل و ویلیورن^۲، ۱۹۹۱). در واقع درگیری عاطفی شامل علاقه‌مندی درونی به مطالب و تکالیف درسی، ارزش‌دهی به مطالب، وجود عاطفه مثبت و فقدان عاطفه منفی نظیر ناامیدی، اضطراب و خشم هنگام انجام تکالیف درسی و یادگیری است (معماریان، ۲۰۱۰). درگیری شناختی شامل انواع فرایندهای پردازش است که دانش‌آموزان جهت یادگیری مورد استفاده قرار می‌دهند و متشکل از راهبردهای شناختی و راهبردهای فراشناختی است (صابری و شریفی، ۲۰۱۳). به‌تازگی بعد دیگری به نام عاملیت نیز به مفهوم درگیری تحصیلی اضافه شده است که مراد از آن، مشارکت سازنده یادگیرنده در جریان آموزشی است که دریافت می‌کند. در این نوع درگیری تأکید بر فرایندی است که طی آن، یادگیرندگان از روی قصد و تا حدودی فعالانه تلاش می‌کنند تا چیزی را که یاد می‌گیرند و نیز شرایط و موقعیت‌های یادگیری را شخصی و پربار کنند (سیف، ۲۰۱۵).

وجود درگیری تحصیلی می‌تواند در گرایش دادن دانش‌آموزان به فعالیت‌های تحصیلی بسیار یاری کننده باشد (ابادری، حقدوست و عباس زاده، ۲۰۱۴). چنانچه در این راستا کوزنکوف و همکاران^۳ (۲۰۱۵) بیان کردند که بهره‌گیری مناسب از اهداف و امکانات آموزشی تاثیر منفی بر بروز رفتارهای پرخطر در دانش‌آموزان دارد. مارتینز^۴ و همکاران (۲۰۱۶) در نتایج مطالعه‌ای نشان دادند که رفتار معلم در سطح فردی و مدرسه رابطه منفی و معناداری با بروز رفتارهای پرخطر در دانش‌آموزان داشت. همچنین نشان دادند که مدیریت و جو آموزشی پیش‌بینی کننده منفی برای بروز رفتارهای پرخطر بودند. همچنین نتایج به دست آمده از مطالعه ریکاردو^۵ و همکاران (۲۰۱۵) حاکی از رابطه منفی بین درگیری با مدرسه (مشارکت) با رفتارهای پرخطر بهداشتی در دانش‌آموزان بود. همچنین نتایج مطالعه صیامی و همکاران (۱۳۹۶) نشان داد بین درگیری تحصیلی و اعتیاد به تلفن همراه (از رفتارهای پرخطر) رابطه منفی و معناداری وجود دارد. در مجموع رفتارهای که معمولاً در سال‌های اولیه نوجوانی شکل می‌گیرند، قادرند سطح آسیب‌پذیری نسبت به بیماری‌های مزمنی که بعدها در زندگی بروز پیدا می‌کند را تحت تاثیر قرار دهند. براین اساس بررسی نقش عوامل که در کاهش یا پیشگیری این رفتارها موثر باشد، بسیار مهم است. لذا پژوهش حاضر نیز در این راستا و با هدف بررسی نقش معنای تحصیلی و درگیری تحصیلی در پیش‌بینی رفتارهای پرخطر در نوجوانان صورت گرفت.

روش

روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر اردبیل مشغول به تحصیلی در سال تحصیلی ۱۳۹۶-۱۳۹۷ است (N=۵۶۶۰). نمونه آماری پژوهش شامل ۲۰۰ نفر از دانش‌آموزان جامعه مورد نظر بود که به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شد. به این صورت که ابتدا از بین ۲ ناحیه آموزش و پرورش شهر اردبیل ۱ ناحیه به صورت تصادفی انتخاب شدند. سپس از مدارس این ناحیه تعداد ۴ مدرسه انتخاب، بعد از هر مدرسه تعداد ۳ کلاس و سپس از افراد مستقر در این کلاس‌ها تعداد ۲۰۰ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. به منظور گردآوری اطلاعات بعد از هماهنگی‌های لازم با اداره آموزش و پرورش اقدام به انتخاب نمونه آماری شد. بعد از انتخاب نمونه اهداف پژوهش برای این دانش‌آموزان توضیح داده شد و پرسشنامه‌های پژوهشی در اختیار آنان قرار گرفت. پژوهشگر در زمان تکمیل پرسشنامه‌ها در کلاس‌ها حضور داشت و به سوالات احتمالی دانش‌آموزان پاسخ داد. در نهایت پرسشنامه‌ها بعد از تکمیل شدن جمع‌آوری و اطلاعات با آزمون ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندگانه با بهره‌گیری از نرم افزار آماری SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

ابزار سنجش

1 - Finlay

2 - Connell & Wellborn

3 - Kusnekoff

4 - Martinez

5 - Riccardo

پرسشنامه درگیری تحصیلی^۱: پرسشنامه درگیری تحصیلی توسط شوفلی و بکر^۲ (۲۰۰۶) ساخته شده است. این مقیاس دارای ۹ گویه و سه مولفه با یک مقیاس لیکرت پنج درجه‌ای (هرگز تا همیشه) است و هر ماده دارای ارزشی بین ۱ تا ۵ است (سرمد، ۱۳۹۰). در پژوهش سیف (۱۳۹۶) روایی پرسشنامه توسط اساتید و متخصصان این حوزه تأیید شده است. همچنین پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ بالای ۰/۷۰ به دست آمده است (سیف، ۱۳۹۶). همچنین عیسی زادگان و همکاران (۱۳۸۸) در تحقیقی اعتبار درونی این آزمون را ۰/۷۹ و روایی آن را مطلوب گزارش کردند.

پرسشنامه معنای تحصیلی (MOE^۳): این پرسشنامه توسط هندرسون-کینگ و اسمیت^۴ به منظور سنجش معنای تحصیل، طراحی کرده اند که شامل ۸۶ گویه است. کسب نمره بیشتر نشان دهنده اهمیت بیشتر معنا برای فرد است (هندرسون-کینگ و اسمیت، ۲۰۰۶). پاسخ به گویه‌ها در طیف لیکرت از خیلی کم تا خیلی زیاد انجام می‌شود و نمره‌های ۱ تا ۵ به آنها تعلق می‌گیرد. پایایی این پرسشنامه در مطالعه هندرسون-کینگ و اسمیت (۲۰۰۶) براساس آلفای کرونباخ از ۰/۷۷ تا ۰/۹۱ گزارش شده است. در پژوهش کدخدایی و کرمی (۱۳۹۵) آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس‌های معنای تحصیل به تربیت برای مولفه‌های حرفه (۰/۸۱)، استقلال (۰/۷۸)، آینده (۰/۸۱)، یادگیری (۰/۷۶)، خود (۰/۹۱)، گام بعدی (۰/۷۱)، اجتماعی (۰/۸۱)، دنیای پیرامون (۰/۸۲)، فشار روانی (۰/۷۶) و رهایی (۰/۷۱) به دست آمد. حاجی علیزاده و همکاران (۱۳۹۵) در نتایج بررسی تحلیل عامل تأییدی نشان داد که ضریب شاخص ریشه میانگین مجذورات خطای تقریب (RMSEA) برابر با ۰/۰۷۵ و شاخص برازندگی تطبیقی (CFI) برابر با ۰/۸۴، نیکویی برازش (GFI) برابر ۰/۹۰ و شاخص نیکویی برازش (AGFI) برابر ۰/۸۶ گزارش شده که حاکی از روایی تأیید این پرسشنامه است.

رفتارهای پرخطر: این پرسشنامه توسط احمدپور ترکمان (۱۳۹۰) ساخته شده که دارای ۲۴ سوال بوده و هدف اصلی آن سنجش نوع شیوع رفتارهای پرخطر از نظر افراد است. شیوه نمره‌گذاری این پرسشنامه براساس طیف ۵ درجه ای لیکرت (از کاملاً موافقم ۵ تا کاملاً مخالفم ۱) است. امتیاز کلی پرسشنامه در دامنه‌ای از ۲۴ تا ۱۲۰ خواهد داشت، بدیهی است که هر چه این امتیاز بالاتر باشد نشان دهنده میزان بیشتر شیوع رفتارهای پرخطر است و برعکس. احمدپور ترکمان (۱۳۹۰) در پژوهشی جهت تعیین روایی ظاهری و محتوایی پرسشنامه، نخست آن را به تأیید اساتید خبره رساند، سپس برای بدست آوردن پایایی آن، از آلفای کرونباخ استفاده گردید که پایایی پرسشنامه بالاتر از ۰/۷۱ بدست آمد که بیانگر پایایی خوب این پرسشنامه است.

یافته ها

براساس یافته‌های پژوهش میانگین سن پاسخگویان ۱۷/۰۴ با انحراف معیار ۰/۷۳۳ و میانگین معدل پاسخگویان ۱۷/۱۲ با انحراف معیار ۱/۲۹ است. همچنین ۳۲ درصد دانش‌آموزان مورد مطالعه پایه اول، ۲۸/۵۰ درصد پایه دوم و ۳۹/۵۰ درصد پایه سوم هستند. میانگین و انحراف معیار رفتارهای پرخطر، درگیری تحصیلی، معنای تحصیلی و مولفه‌های آنها در جدول (۱) ارائه شده است.

1 - Inventory academic engagement

2 - Inventory academic engagement by Schafer and Becker

3 - Meaning of Education

4 - Henderson- King & Smith

جدول (۱): میانگین و انحراف استاندارد رفتارهای پرخطر، درگیری تحصیلی، معنای تحصیلی و مولفه های آنها

متغیر	میانگین	انحراف معیار
اعتیاد	۱۶/۲۴	۲/۲۴
ایدز	۱۰/۱۸	۲/۰۷
رفتارهای ناهنجار	۱۸/۰۹	۳/۱۱
استعمال دخانیات	۲۰/۳۰	۳/۱۷
خشونت	۱۹/۵۳	۳/۱۰
روابط جنسی نامناسب	۱۷/۲۸	۳/۰۴
مصرف مشروبات الکلی	۱۹/۳۹	۳/۱۵
رفتارهای پرخطر	۵۲/۳۴	۷/۶۲
توانمندی	۱۱/۲۴	۲/۳۸
تعهد	۱۰/۸۷	۲/۱۶
جذب	۱۱/۰۹	۲/۲۵
درگیری تحصیلی	۳۸/۴۱	۵/۲۶
حرفه	۴۸/۳۷	۵/۵۳
استقلال	۲۵/۳۶	۲/۶۷
آینده	۱۵/۲۷	۱/۴۱
اجتماعی	۵۲/۳۷	۶/۱۷
دنیای پیرامون	۳۷/۶۰	۴/۹۱
فشار روانی	۵۰/۴۹	۶/۲۳
رهایی	۴۹/۱۸	۵/۸۷
یادگیری	۴۹/۱۳	۶/۰۳
خود	۴۷/۵۶	۵/۸۰
معنای تحصیلی	۱۸۴/۶۰	۱۲/۲۷

ضریب همبستگی بین متغیرهای پژوهش در جدول (۲) ارائه شده است. همانطور که جدول نشان می‌دهد بین رفتارهای پرخطر با معنای تحصیلی ($R = 0/418$ و $p < 0/01$) و درگیری تحصیلی ($R = -0/40$ و $p < 0/01$) رابطه منفی معنی‌داری وجود دارد.

جدول (۲): ضریب همبستگی پیرسون بین معنای تحصیلی و درگیری تحصیلی با رفتارهای پرخطر در نوجوانان

متغیر مستقل	آماره	رفتارهای پرخطر
معنای تحصیلی	ضریب همبستگی	$-0/418^{**}$
	سطح معنی داری	$0/001$
درگیری تحصیلی	ضریب همبستگی	$-0/402^{**}$
	سطح معنی داری	$0/001$

به منظور استفاده از روش تحلیل رگرسیون چندگانه مدل ورود پیش فرض‌های آن مورد بررسی قرار گرفت. برای این منظور شاخص دوگانه هم خطی چندگانه یعنی شاخص توزیع واریانس (VIF) و شاخص تحمل (Tolerance) به ترتیب برای معنای تحصیلی ($1/10$) و درگیری تحصیلی ($0/91$ و $0/89$) است که حاکی از تایید پیش فرض‌های مذکور است. نتایج تحلیل رگرسیون در جدول (۳) ارائه شده است.

جدول (۳): نتایج تحلیل رگرسیون تک متغیره جهت بررسی سهم معنای تحصیلی و درگیری تحصیلی در پیش‌بینی رفتارهای پرخطر در نوجوانان

نوجوانان							
	P	F	ms	df	ss	مدل	
	۰/۰۰۱	۱۲/۳۳۵	۲۴۸/۶۱۵	۲	۴۹۷/۶۲۱	رگرسیون	
			۲۰/۱۵۵	۱۹۷	۳۹۸۰/۲۷۵	باقیمانده	
				۱۹۹	۴۴۷۷/۸۹۶	کل	
	P	T	ضرایب استاندارد BETA	ضرایب غیر استاندارد SE B	R2	R	متغیرهای پیش بین
	۰/۰۰۵	۳/۱۵۳		۳/۸۳۴	۱۰/۹۶۳	-	مقدار ثابت
	۰/۰۰۱	۸/۳۴۱	-۰/۴۲۷	۰/۰۸۵	-۰/۴۰۳		معنای تحصیلی
	۰/۰۰۱	۵/۲۵۱	-۰/۳۹۱	۰/۰۷۱	-۰/۲۹۷	۰/۴۰۳	درگیری تحصیلی

براساس نتایج جدول فوق معنای تحصیلی و درگیری تحصیلی ۴۰ درصد توانایی پیش‌بینی رفتارهای پرخطر در نوجوانان را دارند. با توجه به مقادیر بتا معنای تحصیلی و درگیری تحصیلی می‌توانند به ترتیب ۴۲ درصد و ۳۹ درصد از تغییرات مربوط به رفتارهای پرخطر در نوجوانان را به صورت معنی‌داری پیش‌بینی کنند.

در ادامه به منظور بررسی سهم مولفه‌های معنای تحصیلی در پیش‌بینی رفتارهای پرخطر پیش‌فرض‌های آن مورد بررسی قرار گرفت. برای این منظور شاخص دوگانه هم خطی چندگانه یعنی شاخص توزیع واریانس (VIF) و شاخص تحمل (Tolerance) حاکی از تایید پیش‌فرض‌های مذکور است. نتایج تحلیل رگرسیون در جدول (۴) ارایه شده است.

جدول (۴): نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه جهت بررسی سهم مولفه‌های معنای تحصیلی در پیش‌بینی رفتارهای پرخطر

نوجوانان							
	P	F	ms	df	ss	مدل	
	۰/۰۰۱	۱۲/۹۰۹	۹۱۳/۰۱۸	۴	۳۶۵۲/۰۷۴	رگرسیون	
			۷۰/۷۲۴	۱۹۵	۱۳۷۹۱/۳۰۵	باقیمانده	
				۱۹۹	۱۷۴۴۳/۳۷۹	کل	
	P	T	ضرایب استاندارد BETA	ضرایب غیر استاندارد SE B	R2	R	متغیرهای پیش بین
	۰/۰۰۶	۳/۱۷۰	-	۳/۰۶۶	۸/۲۷۰	-	مقدار ثابت
	۰/۰۹۱	۰/۵۳	-۰/۰۲۲	۰/۰۱۵	-۰/۰۶۴		حرفه
	۰/۰۴۱	۲/۴۶	-۰/۱۹۴	۰/۰۴۶	-۰/۱۲۷		استقلال
	۰/۰۰۱	۴/۹۳۹	-۰/۲۸۳	۰/۰۶۴	-۰/۲۵۱		آینده
	۰/۰۰۱	۵/۱۱۹	-۰/۳۷۶	۰/۰۷۰	-۰/۲۷۰		اجتماعی
	۰/۰۰۱	۴/۵۴۷	-۰/۳۱۵	۰/۰۷۱	-۰/۲۵۱	۰/۳۵۱	دنیای پیرامون
	۰/۰۰۱	۴/۴۳	۰/۳۵۲	۰/۰۷۳	۰/۲۸۱		فشار روانی
	۰/۱۰۷	۱/۰۱۲	-۰/۰۳۱	۰/۰۱۱	-۰/۰۵۶		رهایی
	۰/۰۰۱	۵/۹۷۱	-۰/۴۰۴	۰/۰۹۹	-۰/۳۱۹		یادگیری
	۰/۰۰۱	۵/۰۲۱	-۰/۳۶۱	۰/۰۷۶	-۰/۲۶۸		خود

براساس نتایج جدول فوق مولفه‌های معنای تحصیلی ۳۵ درصد توانایی پیش‌بینی رفتارهای پرخطر در نوجوانان را دارند. با توجه به مقادیر بتا، استقلال ۱۹، آینده ۲۸، اجتماعی ۳۷، دنیای پیرامون ۳۱، فشار روانی ۳۵ و خود ۳۶ درصد از تغییرات مربوط به رفتارهای پرخطر در نوجوانان را به صورت معنی‌داری پیش‌بینی می‌کنند.

در ادامه به منظور بررسی سهم مولفه‌های معنای تحصیلی در پیش بینی رفتارهای پرخطر پیش فرض های آن مورد بررسی قرار گرفت. برای این منظور شاخص دوگانه هم خطی چندگانه یعنی شاخص توزیع واریانس (VIF) و شاخص تحمل (Tolerance) حاکی از تایید پیش فرض های مذکور است. نتایج تحلیل رگرسیون در جدول (۵) ارائه شده است

جدول (۵): نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه جهت بررسی سهم مولفه‌های درگیری تحصیلی در پیش بینی رفتارهای پرخطر

مدل	ss	df	ms	F	P
رگرسیون	۳۶۵۲/۰۷۴	۳	۱۲۱۷/۳۵۸	۱۷/۳۰۱	۰/۰۰۱
باقیمانده	۱۳۷۹۱/۳۰۵	۱۹۶	۷۰/۳۶۳		
کل	۱۷۴۴۳/۳۷۹	۱۹۹			
متغیرهای پیش بین	R	R2	ضرایب غیر استاندارد	ضرایب استاندارد	P
			SE	BETA	T
مقدار ثابت	-	-	۳/۰۶۶		۳/۱۷۰
توانمندی			۰/۰۷۵	-۰/۳۲۲	۴/۹۰۰
تعهد	۰/۶۰۳	۰/۳۶۳	۰/۰۷۴	-۰/۳۷۴	۴/۴۲
جذب			۰/۰۶۵	-۰/۲۸۴	۴/۹۴۰

مولفه های درگیری تحصیلی (توانمندی، تعهد و جذب) ۳۶ درصد توانایی پیش‌بینی رفتارهای پرخطر در نوجوانان را دارند. با توجه به مقادیر بتا توانمندی ۰/۳۲، تعهد ۰/۳۷ و جذب ۰/۲۸ درصد از تغییرات مربوط به رفتارهای پرخطر در نوجوانان را به صورت معنی‌داری پیش‌بینی می‌کنند.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش معنای تحصیلی و درگیری تحصیلی در پیش‌بینی رفتارهای پرخطر در نوجوانان صورت گرفت. نتایج نشان داد بین معنای تحصیلی با رفتارهای پرخطر در نوجوانان رابطه منفی معنی‌داری وجود دارد. همچنین نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه نشان داد معنای تحصیلی ۴۲ درصد و مولفه‌های آن (حرفه، استقلال، آینده، اجتماعی، دنیای پیرامون، فشار روانی، رهایی، یادگیری و خود) ۳۵ درصد توانایی پیش‌بینی رفتارهای پرخطر در نوجوانان را دارند. بنابراین فرضیه پژوهش تایید می‌شود. نتایج به دست آمده با یافته‌های پژوهش بی‌سپار (۱۳۹۳)، عقیقی و همکاران (۱۳۹۴)، کوزنکوف و همکاران (۲۰۱۵) و مارتین و همکاران (۲۰۱۶) همسویی داشت. در این راستا بی‌سپار (۱۳۹۳) در تحقیقی نشان داد رابطه بین مولفه‌های معنای تحصیل با فشار روانی ادراک شده منفی و معنادار است. کوزنکوف و همکاران (۲۰۱۵) بیان کردند که بهره‌گیری مناسب از اهداف و امکانات آموزشی تاثیر منفی بر بروز رفتارهای پرخطر در دانش‌آموزان دارد. عقیقی و همکاران (۱۳۹۴) در تحقیقی نشان دادند که اشتیاق تحصیلی رابطه منفی معنی‌داری با رفتار پرخطر دارد و قوی‌ترین متغیر پیش‌بینی کننده انواع رفتار پرخطر دانش‌آموزان به صورت منفی است. بعلاوه نتایج مطالعه مارتین و همکاران (۲۰۱۶) نشان داد رفتار معلم در سطح فردی و مدرسه رابطه منفی و معناداری با بروز رفتارهای پرخطر داشت. همچنین نشان دادند که مدیریت و جو آموزشی پیش‌بینی کننده منفی برای بروز رفتارهای پرخطر بودند.

در تبیین نتیجه به دست آمده می‌توان بیان کرد دوران نوجوانی یکی از حساس‌ترین دوران بوده و الگوهای رفتاری مهمی که می‌توانند در تمام طول عمر بر زندگی فرد اثرگذار باشند، در این دوره شکل می‌گیرند (جان-پابلو و استفان، ۲۰۰۴). تغییرات این دوره ممکن است زمینه ساز مشکلات خاصی شود. هنگامی که نوجوانان نمی‌توانند به طور موفقیت آمیز بر بحرانها و چالش‌های تحولی غلبه کنند، پریشانی‌های روانشناختی را تجربه خواهند کرد (گالبر و همکاران، ۲۰۰۲). اهمیت این دوران زمانی بیشتر می‌شود که در این دوران، نوجوانان بیشترین تاثیر از همسالان دریافت می‌کنند. در واقع تاثیرگذاری گروه همسالان، حتی بیشتر از والدین است. گروه همسالان با قدرت و نفوذی که در این دوره سنی دارند، می‌توانند بر افکار، احساس و رفتار نوجوان تاثیر مثبت و منفی داشته باشند (پرویزی و احمدی، ۱۳۸۵). براین اساس زمانی که دانش‌آموزان دارای معنای تحصیلی باشند، می‌توانند با تاثیرپذیری از دوستان و همکلاسیان از

رفتارهای پرخطر کناره‌گیری داشته باشند. چرا که معنای تحصیلی نوع تفسیر و انتظارات دانش‌آموزان را نشان می‌دهد که ممکن است با دیدگاه معلمان، والدین و یا همسالانشان مطابقت داشته یا نداشته باشد (هندرسون-کینگ و اسمیت، ۲۰۰۶).

علاوه بر این، براساس نظر پژوهشگر قابل بیان است که دوره دانش‌آموزی یکی از دوره‌های مهم الگوبرداری و دوست‌یابی است. این دوران اهمیت بسزایی از نظر هویت‌یابی دارد و مدرسه به عنوان خانه دوم دانش‌آموزان یکی از مهم‌ترین منابع در شکل‌گیری هویت است. در مدرسه دانش‌آموزان با توجه به فضای مدرسه و دوستان شرایط هر گونه رفتاری را دارند. بنابراین زمانی که دانش‌آموزان در مدرسه بیشتر در حیطه درس و تکالیف درسی مشغول باشند، امکان گرایش به رفتارهای پرخطر کاهش می‌یابد.

همچنین نتایج نشان داد که بین درگیری تحصیلی با رفتارهای پرخطر در نوجوانان رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. همچنین نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه نشان داد درگیری تحصیلی ۳۹ درصد و مولفه‌های آن (توانمندی، تعهد و جذب) ۳۶ درصد توانایی پیش‌بینی رفتارهای پرخطر در نوجوانان را دارند. بنابراین فرضیه پژوهش تایید می‌شود. نتایج به دست آمده با یافته‌های مطالعه فرخی و همکاران (۲۰۱۴)، ریکاردو و همکاران (۲۰۱۵)، عطادخت و همکاران (۱۳۹۶)، مارتین و همکاران (۲۰۱۶)، صیامی و همکاران (۱۳۹۶) و لندرو و همکاران (۲۰۱۷) همسویی داشت. نتایج مطالعه ریکاردو و همکاران (۲۰۱۵) حاکی از رابطه منفی بین درگیری با مدرسه (مشارکت) با رفتارهای پرخطر بهداشتی در دانش‌آموزان بود. صیامی و همکاران (۱۳۹۶) در تحقیقی نشان دادند که میزان توجه و درگیری تحصیلی دانشجویان با افزایش میزان اعتیاد به تلفن کاهش پیدا می‌کند. فرخی و همکاران (۲۰۱۴) در تحقیقی نشان دادند بین درگیری تحصیلی و تعهد به مدرسه با رفتارهای پرخطر چندگانه در دانش‌آموزان دوره دبیرستانی رابطه منفی و معناداری وجود دارد. مارتین و همکاران (۲۰۱۶) در نتایج مطالعه خود بیان کردند که رفتار معلم در سطح فردی و مدرسه رابطه منفی و معناداری با بروز رفتارهای پرخطر داشت. همچنین نشان دادند که مدیریت و جو آموزشی پیش‌بینی‌کننده منفی برای بروز رفتارهای پرخطر بودند. علاوه بر تحقیقی لندرو و همکاران (۲۰۱۷) به این نتیجه دست یافتند که بین ارتباط با معلم با رفتارهای پرخطر در دانش‌آموزان همبستگی منفی و معناداری وجود دارد. همچنین نتایج نشان داد جو کلاسی مانعی برای رفتارهای پرخطر در دانش‌آموزان بوده و توانایی پیش‌بینی معنادار آن را دارد.

در خصوص نتیجه به دست آمده قابل بیان است که درگیری تحصیلی سازه‌ای است که سرمایه‌گذاری و رفتار درگیرانه را در فعالیت‌های یادگیری توصیف می‌کند (گالا و همکاران، ۲۰۱۴). وجود درگیری تحصیلی علاوه بر فرآیند آموزشی، فرآیند اجتماعی شدن دانش‌آموزان را نیز تحت تاثیر قرار می‌دهد. چرا که این متغیر دارای سه بعد است که رفتار تحصیلی و اجتماعی دانش‌آموزان را در بر می‌گیرد. در واقع درگیری تحصیلی دربرگیرنده ابعاد رفتاری، شناختی و انگیزشی است (لین برینک و پینتریچ، ۲۰۰۳). براین اساس زمانی که دانش‌آموزان درگیر تحصیل و مدرسه می‌شوند با فرآیند اجتماعی شدن صحیح نیز آشنا می‌شوند. دانش‌آموزانی که درگیر می‌شوند، توجه و تعهد زیادی دارند، زیرا برای انجام تکالیف و فعالیت‌های مربوط به درس ارزش قائل هستند (خدایاری‌فرد و عابدینی، ۱۳۹۱)، بنابراین وجود چنین فرآیندی به عنوان مانعی برای انجام رفتارهای منحرف و پرخطر می‌گردد.

از جمله محدودیت‌های این پژوهش می‌توان بر عدم کنترل وضعیت تحصیلی و وضعیت اقتصادی-اجتماعی دانش‌آموزان اشاره کرد. براین اساس پیشنهاد می‌شود در مطالعات آتی وضعیت تحصیلی و وضعیت اقتصادی-اجتماعی دانش‌آموزان کنترل شود تا قدرت تعمیم نتایج بیشتر شود. همچنین پیشنهاد می‌شود که برنامه‌هایی از سوی مشاوران و روانشناسان مدارس به منظور ارتقاء و افزایش معنای تحصیلی و درگیری تحصیلی طراحی گردد.

منابع

- احمدپور ترکمان، المیرا. (۱۳۹۰). بررسی شیوع رفتارهای پرخطر در دانش‌آموزان دبیرستانهای منطقه ۱۸ شهر تهران. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی دانشگاه تبریز*.
- اسماعیل‌زاده، هاجر؛ اسدی، مسعود؛ میری، میرنادر و کرامتکار، مریم. (۱۳۹۳). بررسی شیوع رفتارهای پرخطر در بین نوجوانان شهر قزوین در سالهای ۱۳۹۰-۱۳۹۱. *مجله تخصصی اپیدمیولوژی ایران*؛ ۱۰(۳): ۷۵-۸۲.
- بی‌سپار، خدیجه. (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین معنای تحصیلی، سبک‌های مقابله‌ای و خوش‌بینی با فشار روانی ادراک شده، در بین دانشجویان دانشگاه پیام نور و آزاد اسلامی شهر پیرانشهر در سال تحصیلی ۹۳-۹۲. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی و میان رشته‌ای*. دانشگاه ارومیه، دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
- پرویزی، سرور و احمدی، فضل‌الله. (۱۳۸۵). گروه همسالان و سلامت نوجوان: یک پژوهش کیفی. *دوماهنامه علمی - پژوهشی فیض*، ۱۰(۴): ۴۶-۵۱.

خداياری‌فرد، محمد و عابدینی، یاسمین. (۱۳۹۱). مشکلات سلامتی نوجوانان و جوانان. تهران: انتشارات دانشگاه تهران، چاپ دوم.

سیف، محمد حسین. (۱۳۹۶). مدل علی تطبیقی فرسودگی تحصیلی در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی و پیام نور. *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*، ۱۷(۲): ۱۱-۲۳.

صیامی، مسعود؛ رستمی، شهلا و سالاری، عاطفه. (۱۳۹۶). تحلیل مس‌یر اثر میزان استفاده از تلفن همراه بر درگیری تحصیلی دانشجویان: نقش واسطه‌ای توجه. *نشریه پژوهش‌های تربیتی*، ۴(۳۵): ۷۲-۹۲.

عطادخت، اکبر؛ فلاحي؛ وحید و احمدی، شیرین. (۱۳۹۶). نقش ازخودبیگانگی تحصیلی و احساس تنهایی در پیش‌بینی گرایش نوجوانان به رفتارهای پرخطر. *فصلنامه سلامت اجتماعی و اعتیاد*، ۴(۱۴): ۹۷-۱۱۲.

عقیقی، آرش؛ عباسی، مسلم؛ پیرانی، ذبیح و رضایی فرد، اکبر. (۱۳۹۶). نقش اشتیاق تحصیلی در پیش‌بینی رفتارهای پرخطر دانش‌آموزان. *اولین کنفرانس بین‌المللی روانشناسی و علوم تربیتی*، شیراز، موسسه عالی علوم و فناوری حکیم عرفی شیراز.

عیسی زادگان، علی؛ حسنی، محمد و احمدیان، لیلا. (۱۳۸۸). رابطه بین امید، خوش بینی و معنای تحصیل با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دوره پیش دانشگاهی. *فصلنامه روانشناسی مدرسه*، ۲(۳)، ۱۳۷-۱۵۲.

- Abazari, K., Haghdost, A. & Abbaszadeh, A. (2014). The Relationship between Students' Bonding to School and Multiple Health Risk Behaviors among High School Students in South-East of Iran. *Iran J Public Health*, 43(2): 185-192.
- Andrew, M., Susan, D., Crystal, C. & Christopher B. (2017). Teacher Behavioral Practices: Relations to Student Risk Behaviors, Learning Barriers, And School Climate. *Psychology in the school*, 53(8), 817-830.
- Astin, A.W. (1993). An Empirical Typology of college students. *Journal of college student's development*, 4 (2), 34-40.
- Connell, J.P. & Wellborn, J.G. (1991). Competence, autonomy and relatedness: A motivational analysis of self-system processes. In M. Gunnar & L. A. Sroufe (Eds). *Self-processes in development. USA: Minnesota Sym on Child Psychol*.
- Douglas, K.A., Collins, J.L., Warren, D., Kann, L., Cold, R., clayton, S. & Skolbe, L.J. (1997). Result From the 1995 national college health risk behavior survery. *Journal of American college Health*, 56, 55-66.
- Farokh, A., Aliakbar, H. & Abbaszadeh, A. (2014). The Relationship between Students' Bonding to School and Multiple Health Risk Behaviors among High School Students in South-East of Ira. *Iran J Public Health.*; 43(2): 185-192.
- Finlay, K.A. (2006). Quantifying School Engagement: Research Report. *Nat center School Engagement*; 17: 1-5.
- Galla, B.M., Wood, J.J., Tsukayama, E., Har, K., Chiu, A.W. & Langer DA. (2014). *A longitudinal multilevel model analysis of the within-person and between-person effect of effortful engagement and academic self-efficacy on academic performance*. *J Sch Psychol*. 52(3): 295-308.
- Garber, J., Keily, MK. & Martin, NC. (2002). Development of adolescence depressive symptoms: predictors of change. *Journal of Counseling and Clinical Psychology*; 70:79-95.
- Hale, DR., Fitzgerald, N. & Viner, RM. (2014). A systematic review of effective interventions for reducing multiple health risk behaviors in adolescence. *Am J PublicHealth*; 104(5): 19-41.
- Henderson-King, D. & Smith, N. M. (2006). Meanings of education for university students: academic motivation and personal values as predictors. *Social psychology of education*, 9, 195- 221.
- Juan-Pablo, G. & Stefan, M. (2004). Sexual risk behavior among adolescence: The role of socioeconomic and demographic household characteristics. Mexico: *Global Forum for Health Research Forum*.
- Kadivar, P., Alaeikharayem, R., Mohammadkani, SH. & Alaeikharayem, S. (2011). The prevalence of smoking qalyan alcohol opioid and drug abuse in high school students. *Journal of Research on Addiction*; 5: 99-114.
- Kusnekoff, J., Munz, S. & Titsworth, S. (2015). Mobile Phones in the Classroom: Examining the Effects of Texting, Twitter, and Message Content on Student Learning. *Communication Education*, 64(3), 344- 365.
- Linnenbrink, EA. & Pintrich, P. (2003). The role of self-efficacy beliefs in student engagement and learning in the classroom. *Re and Writing Quar*; 19:119-37
- Martinez, M., Susan D.M., Crystal C. & Christopher B. K. (2016). Teacher Behavioral Practices: Relations to Student Risk Behaviors, Learning Barriers, And School Climate. *Psychology in the school*, 53(8), 817-830.
- Memarian, A. (2010). *Effectiveness of multidimensional interventions Martin on motivation and academic engagement School students in Isfahan (dissertation)*. Tehran: Payam Noor University.
- Pierre, C. (2000). *The developing person through childhood and adolescence*. New York: worth publishers.
- Riccardo, S., Dolzana, M., Charkhabia, M. & Francesco, D. (2015). The effect of School Engagement on Health Risk Behaviours among High School Students: Testing the Mediating Role of Self-Efficacy. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 205(15) 608-613.
- Rothstein, J. (2010). Teacher quality in educational production: tracking, decay, and student achievement. *Quart J of Econ*; 125(1): 175-214.
- Saber, S. & Sharifi, H. (2013). Predicting dimensions of academic engagement by identity styles in first Grade girl student of Tehran state High school. *J of Res in Curriculum Plan*; 10 (11): 72-85.
- Theresa, A. (2011). Alcohol, Drugs, and Links to Sexual Risk Behavior among a sample of Virginia college students. *Journal of Drug Education*; 41: 1-16.
- Thomas, C. (2009). Health risk behavior of high school learners and their perception of preventive services offered by general practitioners. *South African Family Practice*; 51: 216- 23.

The Role of Meaning of Education and Academic Engagement in Predicting of High-Risk Behaviors in ...

- Van Uden, JM., Ritzen, H. & Pieters, JM. (2014). Engaging students: The role of teacher beliefs and interpersonal teacher behavior in fostering student engagement in vocational education. *Teaching and Teacher Educ*; 37: 21-32.
- Wolfcarius, K.G., Mhalla, K., Ben Salem, K. & Soltani, SM. (2011). Prevalence and predictors of smoking among adolescent schoolchildren in Monastir, Tunisia. *Eastern Mediterranean Health Journal*; 17: 523-29.

شپوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی